

**Prejav predsedníčky Ústavného súdu Slovenskej republiky
v Štátnom divadle**

**Vážený pán prezident Slovenskej republiky,
vážený pán predseda Národnej rady Slovenskej republiky,
vážené slávnostné zhromaždenie,**

dovoľte, aby som Vás pri príležitosti okrúhleho 20. výročia vzniku Ústavného súdu Slovenskej republiky privítala v priestoroch Štátneho divadla v Košiciach.

Pre nás všetkých a pre mňa osobne je to významné stretnutie najvyšších ústavných činiteľov Slovenskej republiky s predsedom Benátskej komisie Giannim Buquicchiom, tiež aj stretnutie s bývalými a súčasnými sudcami Ústavného súdu Slovenskej republiky, ako aj s predsedami a zástupcami predsedov všetkých ústavných súdov, s ktorými mám bilaterálne vzťahy a ktorí prijali moje pozvanie, a so všetkými ďalšími vzácnymi hosťami, i keď zároveň musím povedať, že mi je osobne veľmi ľúto, že dnes tu už s nami nemôže byť prvý predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky prof. JUDr. Milan Čič, DrSc., ktorý nás minulý rok navždy opustil. Česť jeho pamiatke!

Vážené dámy a páni,

chcem sa Vám poďakovať za to, že ste prijali moje pozvanie a pozvanie všetkých sudcov ústavného súdu na toto slávnostné zhromaždenie, a ešte raz Vás srdečne vítam.

Tak ako každé okrúhle výročie i uplynutie dvadsiatich rokov od vzniku ústavného súdu predstavuje príležitosť bilancovať, zastaviť sa a zamyslieť sa nad Ústavným súdom Slovenskej republiky, jeho poslaním, cieľmi a očakávaniami spätými s jeho vznikom a pôsobením. Čo prinieslo

pre Slovenskú republiku 20 rokov existencie ústavného súdu? Aký je jeho podiel a ako ovplyvnil ústavný súd Slovenskú republiku pri formovaní materiálneho právneho štátu?

Vznik ústavného súdu nadväzuje na schválenie Ústavy Slovenskej republiky 1. septembra 1992, ktorá zakotvila Ústavný súd Slovenskej republiky ako exkluzívneho nositeľa ochrany ústavnosti v Slovenskej republike. Ústava v článkoch 124 až 139 vymedzila inštitúciu ústavného súdu, jeho právomoc, rozdelenie pôsobnosti medzi plénom a senátmi ústavného súdu, ako i základy organizácie ústavného súdu a postavenia jeho sudcov.

Následne článok 140 ústavy splnomocnil Národnú radu Slovenskej republiky na prijatie zákona upravujúceho podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov.

Dňa 20. januára 1993 bol prijatý zákon o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, ktorý bol v Zbierke zákonov publikovaný 15. februára 1993.

Prvých desať sudcov ústavného súdu sa na základe ústavy ujalo svojich funkcií 21. januára 1993, pričom Ústavný súd Slovenskej republiky začal reálne vykonávať svoju činnosť 17. marca 1993.

Od vzniku ústavného súdu pred dvadsiatimi rokmi možno jeho efektívne fungovanie považovať za kľúčovú záruku ústavnosti v ústavnom systéme Slovenskej republiky. Základnou úlohou ústavného súdu je teda efektívna garancia dodržiavania vopred stanovených ústavných pravidiel, pričom práve prostredníctvom ústavného súdu vlastne dochádza v Slovenskej republike k uvádzaniu zásady ústavnosti do praxe.

Ústavný súd teda ako ochranca ústavnosti predstavuje najvýznamnejšiu záruku zachovania Slovenskej republiky ako demokratického právneho štátu, pričom v tejto súvislosti je zároveň potrebné osobitne zdôrazniť jeho nezastupiteľné miesto pri ochrane základných práv a slobôd človeka, občana

demokratického právneho štátu, a to bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Ústavný súd pritom patrí medzi ústavné orgány, teda orgány, ktoré sú bezprostredne konštituované Ústavou Slovenskej republiky. V tejto kvalite je Ústavný súd Slovenskej republiky rovný s Národnou radou Slovenskej republiky a vládou Slovenskej republiky, z čoho vyplýva, že vo vzťahu k týmto orgánom platí zásadne rovnosť, a nie podriadenosť.

V priebehu dvadsiatich rokov od vzniku ústavného súdu bola Ústava Slovenskej republiky novelizovaná celkovo jedenásťkrát, pričom osobitné miesto medzi čiastkovými novelami ústavy, najmä pokiaľ ide o postavenie, právomoc a kompetencie Ústavného súdu Slovenskej republiky, má ústavný zákon č. 90/2001 Z. z.

V rámci jednotlivých noviel pritom možno pozorovať postupné rozširovanie právomocí ústavného súdu, ako i rozširovanie okruhu osôb oprávnených podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom.

Pokiaľ ide o rozširovanie právomocí ústavného súdu, ústavnému súdu bolo oproti pôvodnému stavu v roku 1993 navyše zverených ďalších 10 právomocí na súčasný stav 18 právomocí.

Pokiaľ ide o rozširovanie okruhu osôb oprávnených podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom, išlo napr. o verejného ochrancu práv či Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.

Toto postupné rozširovanie právomocí ústavného súdu, ako i rozširovanie okruhu osôb oprávnených podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom sa spolu s neustálym nárastom agendy v „tradičných“ konaniach výrazne

prejavilo aj v zaťažnosti ústavného súdu, ktorý sa v súčasnosti musí vysporiadať s čoraz vyšším nápadom, než aký bol v minulosti.

Len pre ilustráciu možno uviesť, že kým v rokoch 1993 až 2000 bolo ústavnému súdu podaných celkovo 6 292 podaní, v rokoch 2001 až 2011 to bolo už 61 865 (!) podaní a trend nárastu počtu podaní na ústavnom súde sa neustále dramaticky stupňuje, keďže len v samotnom roku 2012 bolo ústavnému súdu doručených celkovo 16 326 (!) podaní a za prvé dva mesiace roka 2013 bolo doručených už 10 711 podaní.

Nárast súdnej agendy pritom nepochybne možno chápať aj ako prejav stále väčšej dôvery odbornej i laickej verejnosti k ústavnému súdu pri ochrane ústavnosti. Na druhej strane to však spôsobuje preťaženosť sudcov počtom prípadov, o ktorých majú rozhodovať, čo tiež sťažuje podmienky na tvorbu doktrín ústavného súdu.

Snahou ústavného súdu je pri rozhodovaní uplatňovať európske štandardy ochrany základných práv a slobôd, pričom ústavný súd sa opiera o judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, o jeho spôsoby argumentácie a používania princípov v rozhodovacej činnosti, hľadania hraníc medzi pozitívnym a prirodzeným právom, o uplatnenie princípov práva nielen ako interpretačných pravidiel, ale aj ako samostatných prameňov práva.

Ústavný súd je tak judikatúrou štrasburských orgánov ochrany práv viazaný len v tom smere, aby ním poskytovaná ochrana ľudských práv naplnila tento minimálny štandard. Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva preto nemôže byť prekážkou toho, aby ústavný súd poskytol ochrane ľudských práv i vyššie záruky, než aké vyplývajú zo štrasburskej judikatúry.

V tejto súvislosti považujem za vhodné poukázať aj na skutočnosť, že ústavné súdy sú vo viacerých štátoch kritizované za príliš široký výklad

ústavy. Účel a zmysel zákona nie je možné hľadať len v slovách a vetách právneho predpisu, pretože v právnom predpise sú a musia byť vždy obsiahnuté i princípy uznávané demokratickými právnymi štátmi. Hodnotové poňatie práva preto zdôrazňuje, že pri aplikácii práva nemožno vychádzať len z doslovného znenia právnej normy, ale že je potrebné brať do úvahy aj súvisiace právne princípy, či už písané a vyjadrené v texte právnych predpisov, alebo vyjadrené vo vysoko abstraktnej forme v ústave. Práve ústavný súd je pritom orgánom, ktorý tak ako v konkrétnych prípadoch aj v prípadoch abstraktnej kontroly ústavnosti určuje obsah vysoko abstraktných ústavných princípov, pričom práve ústavné princípy, ktoré ústavný súd vykladá, majú často univerzálny význam a zasahujú do všetkých sfér právneho poriadku.

Na tomto mieste by som chcela osobitne poukázať aj na kritiku, s ktorou sa, prirodzene, v súvislosti s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu stretávame. Najčastejšie ide o:

- kritiku rozhodovacej činnosti ústavného súdu, resp. kritiku rozhodnutí ústavného súdu a
- kritiku rýchlosti rozhodovacej činnosti ústavného súdu.

Ústavný súd, prirodzene, neexistuje vo vákuu, a teda aj jeho rozhodovacia činnosť sa stáva predmetom kritiky. V tejto súvislosti by pritom podľa môjho názoru malo platiť, že kritika by mala byť vecná, podložená odbornými právnymi argumentmi, nie osobná, emotívna či expresívna, prekračujúca medze všeobecne uznávaných pravidiel slušnosti. Zároveň netreba pritom zabúdať na jednoduchý fakt, že kritika súdnych rozhodnutí vyplýva zo samotnej povahy súdneho rozhodovania. Vo väčšine súdnych sporov ide o spor medzi dvoma stranami a nech už ústavný súd rozhodne v prospech ktorejkoľvek strany, druhá strana je väčšinou s rozhodnutím ústavného súdu nespokojná. V záujme zachovania dôvery občanov v ústavný súd by tak malo platiť, že napriek tomu, že kritik nesúhlasí s konkrétnym právnym názorom ústavného súdu vyjadreným

v jeho rozhodnutí, mal by svoj iný právny názor odôvodňovať kultivovaným a po odbornej stránke erudovaným spôsobom.

Pokiaľ ide o kritizovanie rýchlosti rozhodovacej činnosti ústavného súdu, je potrebné poukázať na skutočnosť, že ústava *zámerne* ústavnému súdu nestanovuje lehoty na rozhodnutie, a to práve vzhľadom na zložitosť vecí prerokúvaných pred ústavným súdom. Ústava tak rozumne a úplne pochopiteľne dáva prednosť kvalite rozhodovania ústavného súdu pred kvantitou.

**Vážení pán prezident Slovenskej republiky,
vážení pán predseda Národnej rady Slovenskej republiky,
vážené slávnostné zhromaždenie,
vážené dámy a páni,**

po uplynutí dvoch desaťročí od vzniku Ústavného súdu Slovenskej republiky – dvoch desaťročí poskytujúcich už istý objektivizujúci odstup – možno podľa môjho názoru bez pochybností konštatovať, že Ústavný súd Slovenskej republiky sa pri ochrane ústavnosti v Slovenskej republike jednoznačne osvedčil a preukázal svoje nezastupiteľné miesto v procese premeny Slovenskej republiky z formálneho právneho štátu na materiálny právny štát, a teda že predstavuje súdny orgán ochrany ústavnosti porovnateľný so súdnymi orgánmi ochrany ústavnosti ktoréhokolvek moderného demokratického právneho štátu, čo po „len“ dvadsiatich rokoch jeho fungovania považujem za jeho najväčší úspech.

V závere môjho vystúpenia si dovoľím vyjadriť želanie a zároveň aj zapriať ústavnému súdu, aby sudcovia tvoriaci ústavný súd vynášali veľa dobrých a kvalitných rozhodnutí a aby na základe takéhoto kvalitného rozhodovania Ústavný súd Slovenskej republiky naďalej predstavoval

dôveryhodnú inštitúciu v Slovenskej republike a zároveň si zachoval svoju pozíciu skutočne nezávislého orgánu ochrany ústavnosti.

Zároveň si dovoľím tvrdiť, že v záujme zlepšenia existujúcej právnej úpravy Ústavného súdu Slovenskej republiky nastala odôvodnená potreba zmeny Ústavy Slovenskej republiky, ako aj zmeny zákona o ústavnom súde, a verím, že týmito zmenám nebudú brániť žiadne záujmy, ale že sa na nich budú podieľať odborníci z čo najširšieho politického spektra majúci na pamäti prospech všetkých občanov Slovenskej republiky.

Ďakujem za pozornosť.